

Kálnay Adél

KARÁCSONYI VENDÉG

Ibolya nem tudta az igazat, pedig rajta kívül már mindenki tisztában volt azzal, ki az a sápadt arcú, vékony asszony, aki karácsony táján mindig megjelent a kocsmában és leült a zöld cserépkályha mellé. Úgy ült ott, mint aki pihenni akar egy hosszú út után. Nem kért mást csak egy pohár vizet, s hiába kínálta Ibolya anyja ennivalóval, nem fogadta el. Csak üldögélek és nézelődök, mondogatta, nem akarok zavarni. Ezt elég furcsa volt kijelenteni éppen egy kocsmában, mégsem csodálkozott senki, csupán néhányan kérdezték meg, ki ez az asszony. Régi ismerős, válaszolta erre Ibolya anyja, akit szintén Ibolyának hívtak, régi ismerős, még a kórházból. Ezzel aztán el is volt intézve a dolog egy jó ideig. Azt mindenki tudta, hogy a kocsmárosné azelőtt kórházban dolgozott, gyerekeket segített a világra élete nagyobb részében, s csak néhány éve, hogy az ura agyvérzést kapott, vette át a kocsmát. De milyen jól csinálta! Mintha erre termett volna. Ibolyka, mondták neki, ha időnként fenyegetőzött, hogy abbahagyja, maga nélkül már nagyon unalmas lenne, s valóban. Ibolyka sürgött-forgott, amikor csak tehetett, énekelte, szívesen beszélgetett az emberekkel. Szép asszony volt, de nem kacér, hosszú fekete haját befonva, kontyba tekerve hordta, ruhája sem volt hivalkodó, s áradt ugyan belőle valami izgalmas, de senki férfiembernek eszébe nem jutott volna, hogy megkörménykezze vagy akár egy illetlen gondolata is legyen. Jóérzésű embernek már csak azért sem juthatott semmi az eszébe, mert Ibolyka minden nap ebéd után eltolta férjét a kocsmahelyiségbe, s este nyolc körül kitolta. Szerencsétlen beteg ember csak ült félrebillent fejjel, s egyáltalán nem látszott rajta, hogy bármit észlel a világból. Ibolyka két rendelés között odaperdült, megtörölte a száját vagy az orrát, megigazította a lábát vagy a párnát a háta mögött. Nincs az az elvetemült kujon férfi, aki ilyen helyzetben még csak gondolni is mert volna valami kicsapongásra. Ibolyka férje úgy nézett, mintha egyszerre szegezte volna a szemét mindenkire, aki csak megfordult a kocsmában, s ezt a tekintetet nem is nagyon bírta más Ibolykán kívül, persze nem csoda, neki aztán semmi nem nyomta a lelkiismeretét, azt maga a Jóisten se láthatta másként. Nem így az uránál! Hiába szerette Ibolykát, mégsem tudott parancsolni a vérének, városszerte beszéltek, ki éppen a szeretője, melyik ablakból látták éjszakánként kiugrani. Ez volt régen. Azóta azonban, hogy egy reggel Ibolyka arra ébredt, az urának félre áll a szája, s valami tagolatlan, idegen hang jön a torkából, szinte szent ember lette belőle, egy szegény, elesett beteg, aki megtisztult bűneitől, s immár ártatlanul vár a végítéletre. Voltak persze asszonyok, akik epésen jegyezték meg, hogy szegény Ibolyka a sok félrelépés után még gondolhatja ki tudja meddig az urát, s hogy ez egyáltalán nem rendjén való. Ilyen a sors, könyvelték el mások, s tudni vélték, hogy van valahol a szomszéd városban egy balkézről való gyerek is, akinek Ibolyka rendszeresen juttat ezt-azt, ha már az apja nem törődik vele. Szóval mindenfélét beszéltek, de Ibolykát messze elkerülték a rossz pletykák. Ő csak dolgozott a kocsmában, gondozta férjét, s nevelgette egyszer lányt, szemefényét, a kis Ibolyát. A kislány gyenge volt és apró, vékonyszálú szőke haja mindig copfba fogva röpdösött körülötte. Kire szakadt ez a gyerek, firtatta néhány abszolút tájékozatlan, de a nagy többség tudta, hogy Ibolykának nincs saját gyereke. Ezért viselte olyan türelemmel az ura természetét, mondták, mintha bűn lenne meddőnek lenni. Ha bűn nem is, annál nagyobb szenvedés. Bizony Ibolyka, aki annyi gyereket vett először e világon a kezébe, soha nem ölelhetett magához saját véreből valót. Már úgy látszott,

soha nem lesz gyereknevetés a szép kis házban, amit olyan nagy türelemmel építettek évekig, amikor a sors odaterelt egy gyöngre, elkeseredett teremtést Ibolyka keze alá. Csúnya, fekete idő volt, talán a legcsúnyább nap abban az évben. A háború épphogy elvonult a városka felől, az ég mégsem derült ki, a szegénység, a félelem, s a bánat súlyos fellegei a földig értek, s az emberek kétségbeesetten próbáltak valami reménysugarat találni. Ibolyka akkor már második napja talpon volt, három vajjúdó asszony között szaladgált ide-oda, fáj a feje a sok jajgatástól, nyögéstől, lába a szaladgálástól, a szíve pedig fáj ezekért a szegény asszonyokért, hogy ilyen nagy kínládással kell lenniük. Egyiknél sem akart megindulni a szülés annak rendje szerint, erejüknek, türelmüknek már a végén jártak, Ibolyka tartotta bennük a lelket. Egy rövidke szünetben végre leült pihenni a folyosón, s néhány pillanatra behunyta égő szeméit, amikor nyílt az ajtó, s a csípős novemberi szél odafújta elé egy sápadt, kisírt szemű leánykát, aki rémülten meredt rá, s tátozó száját hang nem hagyta el. Ibolyka azonnal átkarolta, betolta a szülő nők közé és lefektette az első szabad ágyra. Pár perc sem telt bele, a baba már bebugyolálva sírt Ibolyka kezében, de hiába kínálta mosolyogva az anyjának, az csak a fejét rázta. Ibolyka értetlenül nézte, és értetlenül néztek két kínjuk között az asszonyok is, még ilyet, mondta az egyik, szégyellhetné magát az olyan, akiben nem ébred fel az anya, ha lát egy ilyen ártatlant. Hát a vézna lányban nem ébredt fel még egy hét elteltével sem, pedig addigra Ibolyka már mindent elmondott neki, ami az eszébe jutott. Nem, ingatta a fejét a lány konokul, s egyre konokabban, nem mehetek így haza, az apám biztosan megöl, de ha nem ő, akkor a bátyáim, én nem akartam ezt a gyereket, csak úgy lett, az apja se akarta, hajtogatta és nem nézett Ibolykára egy pillanatra sem. Aztán a kórházi idő leteltével mégis ott volt a nagykendőbe csavart gyerek a karján, úgy látszott, ami nem sikerült Ibolykának, az csak sikerült az öreg gyerekorvosnak, aki lelkiismeretesen végigvizsgálta előbb a gyerekeket, aztán az anyákat is, s mindenki számára volt jó tanácsa. Azt nem lehetett tudni, mit beszélt a lánnyal, az mindenesetre megszelídülve vette karjára a gyereket, s csendesen, senkire sem nézve hagyta el a kórházat. Egyedül Ibolyka látta rajta a konokságot, s nyugtalan lett tőle, nem is tudta, miért. Hamarosan lejárt a munkaideje, sietett haza, szeretett volna minél előbb elbújni a letelepedni készülő köd és sötétség elől, s akkor újra látta a lányt. Karján a gyerekekkel zokogva futott ki egy kapualjból, majdnem feldöntötte őt. Ruhája zilált volt, arca kétségbeesett, látszott rajta, hogy képes lenne a világból is kifutni, ha tehetné. Ibolyka úgy gondolta, pontosan tudja, mi történt, s azt is, ami ezután történik majd, s elszorult a szíve a rémülettől. A növekvő ködben a lány után iramodott, s nem tévesztette szem elől. Tudta, semmi jót nem jelent, hogy a lány a lejtős úton tűnt el, merthogy az levisz a folyóhoz, amely lomha egyhangúsággal folyt lefelé, össze-összekocintva azt a pár elhagyott halászcsonakot, ami a sekély vízben állt. Jól gondolta Ibolyka, amit gondolt, mert mire leért, az egyik csónak különváltan a többitől imbolygott a vízben, s hogy milyen terhe van, azt pedig hallani lehetett. A lány nem volt sehol, s Ibolyka nem tévovázott. Mire a lány botladozó alakja feltűnt a ködben, a bebugyolált csöppség már ott volt a kezében. Add nekem ezt a kislányt, mondta Ibolyka olyan hangosan, hogy maga is megrettent hangjának erejétől, a lány pedig kiejtette kezéből a követ és sírva fakadt. Magamat is megöltem volna, mondta később, amikor már kisírta magát, nem akartam volna élni. Megkönnyebbült a sí-

rástól, s attól, hogy nem kellett mégse azt a nagy bünt elkövetni. Az már hamar ment, hogy a kislány törvényesen Ibolykái legyen. A nagy erős ura is beleegyezett, a lány pedig visszament a falujába, és megígérte, hogy soha nem fogja keresni a gyereket. Így lett Ibolykának szemefénye, mindent feledtetője, kincse, élete értelme, s mi mindene még a kislány.

Lehetett a kislány vagy hat éves, amikor az asszony megjelent a kocsmában. Ibolyka meg sem ismerte először. Fázósan gubbasztott, hátát a kályhának támasztotta, s ült ott szó nélkül, kivörösödött szemét törülgette csak néha. Közeledett a karácsony. Ibolyka egy kis fát állított az egyik asztalra és a kislányával színes csokipapírból gömböcskéket gyártott, felfűzte őket, s ezekkel a girlandokkal díszítette a fát. A szeme sarkából az asszonyt figyelte, s egyre biztosabb lett benne, hogy már látta valahol. Aztán ahogy a kislányára nézett, hirtelen nagyot csattant valami a fejében, s egy pillanatra meg kellett kapaszkodnia az asztal szélében. Miért jöttél ide, kérdezte suttogva az asszonyt, mit akarsz itt, s érezte, bármire képes lenne, ha kiderül, hogy igaz az a veszély, amit érez. Csak nézni akarom, engedje meg, hogy nézzem, könyörgött az asszony ugyancsak suttogva, s Ibolyka képtelen volt elküldeni. Jó, mondta, tőlem senki nem tud meg semmit. Tőlem sem, bizonygatva az asszony, tőlem sem, s ült tovább mozdulatlanul, látszólag a semmibe meredve. Pedig Ibolyka jól érezte a veszélyt. Ha nem is rögtön, de apránként csak kitudódott valahogy az igazság. Mindenki titokban mondta el a másoknak, s a titok terjedt anélkül, hogy tenni lehetett volna ellene. Ibolyka is megtudott az évek alatt egyet

s mást. Hogy az asszonynak két fia van, s egyik rosszabb, mint a másik. Csak a szomorúságot okozzák anyjuknak, s hogy szegényen, kínlódva élnek. Egyszer Ibolyka látta is őket a piacon, két maszatos, vásott kölyök vonszolta az asszonyt a törökmézes pult-hoz, s visítva kunyerált. Ibolykát megint szájalom fogta el, és a maga szép, okos kislányára gondolt, akiből talán orvos lesz vagy tanár. Arra gondolt, hogy ő tulajdonképpen csak köszönettel tartozik az asszonynak, hiszen soha nem lett volna különben ez a szép kislánya. Attól jó nekem, hogy neki rossz, döbbsen rá, s ettől kezdve még jobban sajnálta. Figyelte, milyen megtört, milyen fájdalmas a tekintete, segíteni szeretett volna rajta, de nem tudott. Milyen rossz lehet ennek az asszonynak mondta egyszer a kislányának, aki nem értette, mit sajnálkozik az anyja. Miért lenne rossz, ő tehet róla, ítélkezett a kislány, akinek családja van, ilyenkor ott a helye, nem? Azért később csak megennyhült ő is, és megkínálta párszor a cukorkájával. Az asszony ilyenkor hálásan nézett rá és megsimogatta a fejét. Az emberek csodálkoztak Ibolykán, milyen bátor, mondták, pedig a tüzzel játszik. Ibolyka azonban biztos volt magában, s a kislányában is. Boldogok voltak mindketten, s boldogságukat éppen ennek az asszonynak köszönhették. Így történt, hogy az egyik évben odainvitálta a karácsonyfához. A kislánya kicsit csodálkozott, aztán elfogadta, hogy minden karácsonykor pár órára egy idegen néni velük ünnepel. Az asszony sápadt arcát rózsaszínre festette az öröm, és Ibolyka nyugodt volt, pedig tudta, eljön az a nap, amikor a kislánya másként néz bele a tükörbe, mint addig, s kérdezni fog. Ibolyka tudta ezt, de nem félt egyáltalán.

Gere István FEJLÖVÉS

Jóval elmúlt éjfél, amikor a bejárati ajtón dörömbölni kezdtek, s valaki egyidejűleg rákönyökölt a csengőre is. Szabó professzor ijedten felült az ágyon; lesodorta a mellén nyugvó szakkönyvet, és a szemüvege után kapott. Közben Zsuzsa, a felesége felkattintotta az olvasólámpát és felhúzódkodott a nagypárnán. - Hát ez meg ki a fene, ilyenkor? - kérdezte dühösen. Éppen elszunnyadtak; szinte egyszerre. Pár perccel azután, hogy Zsuzsa kikapcsolta a tévét, a professzor is levette orráról a szemüveget. Most, miközben nadrágot húzott, röstellkedve gondolt rá, hogy pszichológus kolléganője előtt hirtelen és meggondolatlanul letagadta, hogy álmodni szokott. Félig igaz volt ugyan, mert mostanában ritkábban fordult elő, hogy arra riadjon, csöngettek, aztán pedig szaporábban dobogó szível értetlenül fülelje az éjszaka csöndjét és Zsuzsa nyugodt szuszogását. Bár ő maga nem tudta megfejteti a jelenség értelmét, azzal tisztában volt, hogy kolléganőjének nagy öröme telne az analízisben. Ha már éppen kíváncsi lett volna rá, akkor is inkább Zsuzsát kérdezi meg, aki szegről-végről mégiscsak pszichológus. A nő valószínűleg nem is hitt neki: Egy ember, aki nem álmodik? Ugyan már!

- Megnézem - bújta bele a professzor a házikabátjába. - Biztosan megint egy részeg szórakozik.

- Megyek már! - kiáltotta a lépcsőn, mert a csengőt kitarotán és kérélhetetlenül nyomta valaki, de még kiabált is hozzá, sőt mintha több hang is beszűrődött volna, érteni ugyan mégse lehetett egy szót se. Átvillant az agyán, hogy - mint azt a fia már többször is tanácsolta - már régen be kellett volna szerezni valamilyen önvédelmi fegyvert: gázsprayt, kovás puskát, ágyút, ilyesmit. Gimnazista korában eszébe se jutott ez - gondolta, még csúzlit se csinált magának soha.

- Rendőrség! Nyissa ki! Kinyitni, nem hallja!?

- Mi van, kérem?! - tört ki rekedten Szabó doktorból a kérdés,

miközben felgyújtotta az udvari lámpát. A kertkapu előtti virágzó akácfa alatt öt vagy hat bőrkabátos fiatalember nyüzsgött a langyos éjszakában. Egyikük benyújtott egy igazolványt a kerítésen, amikor a professzor közelebb ért.

- Rendőrség! Itt lakik Szabó Attila?!

- Igen, persze; a fiam. Mi történt vele? - futott végig a borzongás Szabó hátán. Most vette észre, hogy mezítláb van.

- Vele? Vele semmi. A fia fejbőlött egy embert.

- Mit csinált? - sikoltott fel Zsuzsa, aki éppen végszóra lépett ki az udvarra.

- Fejbe lött egy embert!

A professzor kinyitotta az ajtót, a férfiak pedig berajzottak az udvarra, azután a rémült Zsuzsát követve Szabó tessékelésére a konyhába. Nem volt jó választás. A nagy, rusztikus asztalon még ott díszlett az esti vendéglátás romhalmaza: üres martinis üvegek és cigarettacsutkákkal teli hamutartók.

Jó kis környezetanulmány - látta megvillanni az egyik idősebb rendőr szemét a professzor. Biztosan ez a főnök.

- Mondja már kérem, mi történt! - szögezte neki a kérdést. Zsuzsa lezökölt az üvegre, és a pohár után nyúlt.

- Itthon van a fiuk? - kérdezett vissza a rendőr.

- Igen, azt hiszem - tekintett kérdőleg Zsuzsára a professzor. - Jobbra, a hátsó ajtó.

Két fiatalabb zsarú eltűnt, s egy percen belül visszatértek a fiúval. Attila utcai ruhában volt, de nem látszott rajta semmi különös. Láthatólag készült rá, hogy érte jönnek.

- Mi a szart csináltál? - üvöltött rá Zsuzsa.

- Nyugi, nem hal bele. Bár megérdemelne - vont a vállát a fiú.